

YOSHLAR O‘RTASIDA MA’NAVIY - AXLOQIY TARBIYA VA MILLIY QADRIYATLARNI MUSTAHKAMLASH

Abdusamadova Kumushxon Abdujalil qizi

Namangan davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti MPL-BU-25-guruh yo‘nalishi

1- bosqich talabasi

E-mail: abdusamadovakumush1@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-6311-7754>

Ilmiy rahbar: Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrasida katta o‘qituvchisi

B.A.Tillayev

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19431768>

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada yoshlar o‘rtasida ma’naviy-axloqiy tarbiyani shakllantirish hamda milliy qadriyatlarni mustahkamlashning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, yosh avlodni barkamol inson sifatida tarbiyalashda oila, ta’lim muassasalari va jamiyatning o‘rni tahlil qilinadi. Maqolada milliy an’ana va urf-odatlarining yoshlar tarbiyasidagi roli, ularni asrab-avaylash hamda kelajak avlodga yetkazish zarurati haqida fikr yuritiladi.*

***Kalit so‘zlar:** ma’naviyat, axloqiy tarbiya, milliy qadriyatlar, yoshlar tarbiyasi, urf-odatlar, an’analar, barkamol avlod, madaniyat.*

***Аннотация:** В данной статье подчеркивается важность формирования духовно-нравственного воспитания молодежи и укрепления национальных ценностей. Также анализируется роль семьи, образовательных учреждений и общества в воспитании молодого поколения как всесторонне развитой личности. В статье рассматривается роль национальных традиций и обычаев в воспитании молодежи, необходимость их сохранения и передачи будущим поколениям.*

***Ключевые слова:** духовность, нравственное воспитание, национальные ценности, воспитание молодежи, обычаи, традиции, всесторонне развитое поколение, культура.*

***Abstract:** This article emphasizes the importance of developing the spiritual and moral education of youth and strengthening national values. It also analyzes the role of family, educational institutions, and society in nurturing the younger generation as well-rounded individuals. The article examines the role of national traditions and customs in the upbringing of youth, as well as the need to preserve and pass them on to future generations.*

***Keywords:** spirituality, moral education, national values, youth education, customs, traditions, well-rounded generation, culture.*

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

Bugungi globalashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan zamonda yosh avlodning ma’naviy-axloqiy tarbiyasi hamda milliy qadriyatlarimizni mustahkamlash masalasi davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Yoshlar-mamlakatning kelajagi, millatning umidi va yangi O‘zbekistonning bunyodkor kuchidir. Shu bois, ularni nafaqat zamonaviy bilim va kasb-hunar egallashga tayyorlash, balki vatanparvarlik, oilaviy qadriyatlar, halollik, kattalarga hurmat va mehnatkashlik kabi azaliy milliy fazilatlar ruhida tarbiyalash ham tobora dolzarb vazifaga aylanib bormoqda.

O‘zbekiston Respublikasida bu borada bir qancha muhim nutq va me’yoriy hujjatlarda aniq yo‘nalishlar belgilab berdi. Xususan, u “Jamiyat hayotining tanasi iqtisodiyot bo‘lsa, uning joni va ruhi ma’naviyatdir”[1]. Prezidentning so‘zlariga ko‘ra, “Yoshlarga qaratilayotgan e’tibor, ularni bilimli bo‘lishi, ko‘p kitoblar mutolaa qilishlari o‘z kelajaklari uchun investitsiya bo‘ladi. “O‘zbekiston - 2030” strategiyasi: Inson qadri, xalq manfaati. “Har bir insonga o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun munosib sharoit yaratish: Ta’lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimini modernizatsiya qilish”[2]. Strategiya amalga oshsa, 2030-yilga borib O‘zbekiston fuqarolariga bu strategiyasida ma’naviy taraqqiyotni ta’minlash va sohani yangi bosqichga olib chiqish alohida o‘rin tutadi. Uunda yoshlarni milliy qadriyatlar va ma’naviy meros ruhida tarbiyalash, maktab va mahalla hamkorligini mustahkamlash hamda mafkuraviy tahdidlardan himoya qilish kabi muhim vazifalar qayd etilgan. Strategiyada jamiyatda ijtimoiy-ma’naviy muhitni sog‘lomashtirish va milliy qadriyatlarning ustuvorligi tamoyillari asos qilib olingan. 2026-yilning “Mahalla rivoji va ijtimoiy farovonlik yili” deb e’lon qilinishi ham ushbu yo‘nalishdagi islohotlarni yanada chuqurlashtirdi. Prezident yoshlar bilan o‘tkazgan muloqotlarid yoshlarni mustaqil fikrlash, chet tillari va zamonaviy texnologiyalarni egallash bilan birga, oilani muqaddas bilish, ma’naviy poklik hamda qadriyatlarimizga sadoqat kabi ezgu fazilatlar bilan qurollantirish zarur. “Ongi va qalbi bolalikdan halollik vaksinasi bilan emlangan yangi avlodni kamolga yetkazish ustuvor vazifamizdir”,[3]-deb alohida urg‘ulagan Prezident. Shu bilan birga, bugungi kunda internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan yot mafkuralar, ekstremizm va iste’molchilik kayfiyati yoshlar ongiga jiddiy tahdid solmoqda. Bunday sharoitda ma’naviy-axloqiy tarbiya tizimini tubdan takomillashtirish, milliy qadriyatlarimizni zamonaviy shakllarda targ‘ib qilish va yoshlarni mafkuraviy xurujlardan himoya qilish bugungi kunning eng dolzarb masalasiga aylanmoqda.

MA’NAVIY-AXLOQIY TARBIYANING MOHIYATI

Ma’naviy-axloqiy tarbiya-bu shaxsning ichki dunyosini, xulq-atvorini va dunyoqarashini shakllantirishga qaratilgan tizimli va uzluksiz jarayon bo‘lib, unda insonning yuksak axloqiy

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

fazilatlari, ijtimoiy mas’uliyati va milliy qadriyatlar ruhida kamol topishi maqsad qilinadi. Mashhur mutafakkir adiblarimizdan Abdulla Avloniy ta’kidlaganidek: “Tarbiya biz uchun yo hayot - yo mamot, yo najot - yo halokat, yo saodat-yo falokat masalasidir” [4]. Tarbiya nafaqat bilim berish bilan cheklanmaydi, balki shaxsning hissiy, ruhiy va ma’naviy jihatdan to’laonli rivojlanishini ham ta’minlaydi. Ma’naviy-axloqiy tarbiyaning asosiy vazifalaridan biri - yoshlarning hayotiy qarashlarini shakllantirish, ularda to’g’ri va noto’g’ri xatti-harakatlarni ajrata olish qobiliyatini rivojlantirishdir. Bu jarayon orqali yoshlar o’z hayotida halollik, adolat, mehr-oqibat, sabr-toqat va insonparvarlik kabi olijanob fazilatlarni doimiy ravishda amalda qo’llashga o’rganadilar. Shuningdek, ma’naviy-axloqiy tarbiya yoshlarni jamiyatga chinakam foydali shaxs bo’lib yetishishiga zamin yaratadi. Insonning ichki me’yorlari va axloqiy qadriyatlari uning ijtimoiy muhitdagi xulq-atvorini tartibga soladi, oilada, maktabda va jamiyatda mas’uliyatli bo’lishini ta’minlaydi. Shu bilan birga, bu tarbiya yoshlarning milliy o’zligini chuqur anglashiga, xalq tarixiga va madaniyatiga hurmat bilan qarashiga mustahkam asos bo’ladi. Bugungi global dunyoda yoshlar turli axborot oqimlari, madaniyatlar va g’oyalarga duch kelmoqda. Shu sababli ma’naviy-axloqiy tarbiya nafaqat shaxsni yuksak axloqiy fazilatlar bilan boyitadi, balki uni turli salbiy ta’sirlardan himoya qiluvchi ishonchli vosita sifatida ham xizmat qiladi. Natijada, ma’naviy-axloqiy tarbiya shaxsni barkamol, mas’uliyatli, ezgulikni qadrlovchi va milliy qadriyatlar ruhida voyaga yetgan inson qilib shakllantiradi. Bu esa kelajak avlodning sog’lom va barqaror jamiyat qurilishiga munosib hissa qo’shishining mustahkam poydevoridir.

MILLIY QADRIYATLARNING YOSHLAR HAYOTIDAGI AHAMIYATI

Milliy qadriyatlar-bu xalqning asrlar davomida to’plagan tarixiy tajribasi, madaniy merosi, urf-odatlar va an’analarini aks ettiruvchi asosiy mezonlar bo’lib, ularning yoshlar tarbiyasidagi roli beqiyosdir. Har bir xalqning o’ziga xos qadriyatlari uning milliy o’zligini shakllantiradi va avloddan-avlodga uzluksiz meros bo’lib o’tadi. Shu sababli yoshlar ongida milliy qadriyatlarni mustahkamlash, ularni qadrlash va hurmat qilish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. O’zbek xalqining tarixiy merosi boy va rang-barang bo’lib, unda mehmondo’stlik, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, mehr-oqibat, sabr-toqat va hamjihatlik kabi olijanob qadriyatlar asosiy o’rin tutadi. Bu qadriyatlar yoshlar hayotida insoniy fazilatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi, ularni madaniyatli, bag’rikeng va vatanparvar shaxs bo’lib shakllanishiga yordam beradi. Milliy qadriyatlar yoshlarni o’z tarixi va madaniyatiga chuqur hurmat bilan qarashga o’rgatadi. Yoshlar o’z xalqining boy an’analarini va urf-odatlarini bilib, ularni asrashga va kelajak avlodga yetkazishga intiladi. Shu bilan birga, milliy qadriyatlar yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy mas’uliyatini oshiradi, jamiyatdagi axloqiy muhitni mustahkamlaydi hamda ularni salbiy ijtimoiy

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

ta’sirlardan ishonchli himoya qiladi. Globallashuv sharoitida turli madaniyatlar va g’oyalar yoshlar ongiga tez yetib kelmoqda. Shu sababli milliy qadriyatlarni yoshlar hayotida mustahkamlash ularni milliy o’zlikni saqlashga, tarixiy merosga hurmat ko’rsatishga va millat ravnaqi uchun mas’uliyatli bo’lishga puxta tayyorlaydi.

Natijada, milliy qadriyatlar yoshlarning ma’naviy-axloqiy rivojlanishining poydevori bo’lib, ularning jamiyatga foydali, barkamol va milliy ruhda tarbiyalangan shaxslar sifatida shakllanishiga bevosita hissa qo’shadi.

OILA VA TA’LIM MUASSASALARINING ROLI

Yoshlar tarbiyasida oila muhim va birinchi darajali tarbiyaviy muhit hisoblanadi. Oila-farzand uchun birinchi ma’naviy maktab bo’lib, unda shakllangan odob-axloq qoidalari, qadriyatlar va hayotiy tamoyillar insonning butun umri davomida yo‘l-yo‘riq bo’lib xizmat qiladi. Ota-onaning farzandga bo‘lgan doimiy e’tibori, ularga ibrat ko‘rsatishi va axloqiy fazilatlarni amalda namoyon etishi yoshlarning xulq-atvori, insoniy fazilatlari va ijtimoiy mas’uliyatini shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Shu sababli ota-onalar farzand tarbiyasida doimiy faollik ko‘rsatishi, ularni ezgulik, halollik, mehr-oqibat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga alohida e’tibor qaratishi lozim. Ta’lim muassasalari-maktab va oliy ta’lim muassasalari ham yoshlar tarbiyasida muhim o‘rin egallaydi. Maktablarda nafaqat bilim berish, balki ma’naviy-axloqiy tarbiya berish ham asosiy vazifa sifatida belgilangan. Ta’lim jarayonida o‘quvchilarga ma’naviy qadriyatlarni singdirish, milliy an’analarini o‘rgatish, madaniy va tarbiyaviy tadbirlar orqali ularning ichki dunyosini boyitish juda muhimdir. Turli ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar, tarbiyaviy suhbatlar, intellektual va ijodiy mashg‘ulotlar yoshlarning ma’naviy barkamolligini oshiradi. Shu bilan birga, maktab va universitetlar yoshlarni ijtimoiy hayotga tayyorlaydi, ularni jamiyatdagi mas’uliyatli va yetuk shaxslar sifatida shakllantiradi. Shunday qilib, oila va ta’lim muassasalari birgalikda yoshlar tarbiyasida yaxlit va mustahkam tizimni tashkil etadi. Oila-tarbiyaning ildizi, maktab va universitet esa bu ildizni rivojlantiruvchi va mustahkamlovchi vosita sifatida ishlaydi. Bu hamkorlik yoshlarni ma’naviy-axloqiy jihatdan yetuk, milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalangan va jamiyatga foydali shaxslar qilib shakllantirishga samarali xizmat qiladi.

GLOBALLASHUV DAVRIDA MILLIY QADRIYATLARNI ASRASH

Hozirgi kunda globallashuv jarayoni dunyo mamlakatlari o‘rtasidagi madaniy, iqtisodiy va axborot almashinuvini yanada kuchaytirmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalari orqali turli madaniyatlar, g’oyalar va hayotiy qadriyatlar yoshlar ongiga juda tez yetib bormoqda. Bu jarayon bir tomondan bilim olish va dunyoqarashni kengaytirish imkoniyatini yaratadi, ammo boshqa tomondan yoshlar ongida milliy qadriyatlarning sekin-asta unutilish

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

xavfini yuzaga keltiradi. Milliy qadriyatlarni asrash jarayonida ta’lim tizimi alohida muhim ahamiyatga ega. Maktab va oliy ta’lim muassasalarida tarixiy meros, madaniyat, urf-odat va an’analarini o’rgatish, milliy qadriyatlarni amalda qo’llashga yo’naltirilgan ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar muntazam tashkil etish zarur. Shu bilan birga, ota-onalar va keng jamoatchilik ham yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda faol ishtirok etishi lozim. Shuningdek, madaniyat va san’at vositalari ham milliy qadriyatlarni asrash va yoshlar ongiga singdirishda beqiyos samarali vosita hisoblanadi. Teatr, kino, musiqiy asarlar, folklor va milliy bayramlar yoshlar qalbida milliy o’zlikni yanada mustahkamlashga xizmat qiladi. Natijada, globallashtirish davrida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va ularni yoshlar ongiga chuqur singdirish kelajak avlodning ma’naviy-axloqiy barkamolligini ta’minlash, milliy o’zlikni saqlash va jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo’shishning eng muhim vositasidir.

Xulosa qilib atganda, yoshlar o’rtasida ma’naviy-axloqiy tarbiyani rivojlantirish va milliy qadriyatlarni mustahkamlash jamiyat taraqqiyoti uchun asosiy omillardan biridir. Ushbu jarayon yoshlarni halollik, adolat, mehr-oqibat, sabr-toqat va vatanparvarlik kabi yuksak insoniy fazilatlar ruhida tarbiyalashga samarali xizmat qiladi. Shuningdek, milliy qadriyatlarni yoshlar ongiga chuqur singdirish ularni o’z xalqining tarixini, madaniyatini va an’analarini hurmat qilishga, milliy o’zlikni to’liq anglashga va jamiyat rivojiga mas’uliyat bilan hissa qo’shishga puxta tayyorlaydi. Oila va ta’lim muassasalari yoshlar tarbiyasida hal qiluvchi rol o’ynaydi. Oila farzandning birinchi tarbiya maskani bo’lsa, maktab va oliy ta’lim muassasalari ularning bilimini boyitib, ma’naviy barkamollik va ijtimoiy mas’uliyatni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, globallashtirish davrida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va yoshlar ongiga singdirish alohida ahamiyat kasb etadi, chunki yoshlar turli madaniyatlar va axborot oqimlari ta’siriga duch keladi va ular orasida milliy o’zlikni saqlab qolish bugungi kunning talab va zaruratiga aylanib bormoqda. Ma’naviy-axloqiy tarbiya va milliy qadriyatlarni mustahkamlash orqali yosh avlod barkamol, mas’uliyatli, vatanparvar va ma’naviy yetuk shaxslar sifatida kamol topadi. Bu esa kelajakda sog’lom jamiyat qurish va milliy taraqqiyot yo’lida muhim va ishonchli poydevor bo’lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat-yengilmas kuch”. Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. O‘zbekiston Respublikasi prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi “O‘zbekiston- 2030 strategiyasi to‘g‘risida”gi pf-158-son farmoni. lex.uz (qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi). “O‘zbekiston-2030” strategiyasi: Inson qadri, xalq manfaati.
3. Mirziyoyev Sh.M. “Oliy Majlisga Murojaatnoma”. 24-yanvar 2020-yil, Toshkent.

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to‘plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

4. “Milliy tiklanishdan-milliy yuksalish sari”, Shavkat Mirziyoyev , “O‘zbekiston” NMIU 2020-yil , 131-bet.

5. Dehkhonova, G. A. (2024). THE CLASSIFICATION OF LEXICAL UNITS WITH FINANCIAL POSITION ACCORDING TO SCIENTISTS VIEW. Academic research in educational sciences, 5(CSPU Conference 1), 542-549.